

Зоряна Шелест

студентка гр. ФФМ-11

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: к.е.н., доцент Ірина Круп'як

ПРОБЛЕМИ ВИКОНАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

Однією з основних складових фінансової системи держави є місцеві бюджети. При цьому передумовою успішної економічної діяльності країни, регіону, області, району та населеного пункту є ефективне функціонування та належний перерозподіл ресурсів місцевого самоврядування.

У сучасних умовах фінансовий стан місцевих бюджетів характеризується тенденцією нестачі власних дохідних джерел, їх високою залежністю від державного бюджету. В системі місцевих фінансів України наявні також суттєві проблеми, що стримують її нарощування через недосконале бюджетне законодавство та недостатню урегульованість міжбюджетних відносин. Коштів місцевих бюджетів часто є недостатньо навіть для фінансувати найнеобхідніші потреб місцевих територій та громад.

Невідповідність видатків та дохідної частини місцевих бюджетів є однією з головних проблем організації бюджетних відносин. Разом з тим, суттєвими обставинами, що спричиняють недостатність власних доходів місцевих бюджетів є:

- високий рівень централізації бюджетних коштів;
- зниження значення місцевих бюджетів у вирішенні важливих питань регіонів, за рахунок концентрації фінансових ресурсів у державному бюджеті України;
- дотаційність місцевих бюджетів, зумовлена тенденцією здійснення видатків з місцевих бюджетів без належного підкріплення з боку дохідних джерел;
- високий рівень централізації бюджетних коштів.

В Україні понад 90% усіх бюджетів є дотаційними. Місцеві бюджети України формуються в значній мірі за рахунок коштів міжбюджетних трансферів, а не шляхом власних й закріплених джерел надходжень [3, с.1273]. Більшість територіально-адміністративних одиниць, що формують бюджети базового рівня не можуть забезпечувати самостійно соціальні потреби своїх жителів, навіть мінімально. В той ж час, надання бюджетам трансферів є неповним. Це призводить до стабільності в недофінансуванні власних потреб органів місцевого самоврядування, недостатньої кількості коштів для виплати заробітних плат працівникам бюджетних установ та оплати інших видатків.

При зростанні значущості міжбюджетних трансферів у формуванні доходів місцевих бюджетів спостерігається збільшення рівня дотаційності цих бюджетів та зменшення фінансової самостійності органів територіально-адміністративних одиниць.

Ознакою фінансової незалежності місцевих бюджетів є можливість самостійного розпорядження фінансовими ресурсами, обсяг яких має відповідати функціям та завданням місцевих органів влади. При цьому міжбюджетні трансферти виконують не тільки регулюючу функцію, а й є основним засобом фінансового забезпечення потреб місцевих спільнот. В цьому контексті доцільним є зменшення обсягу трансфертів та збільшення обсягу власних доходів територіальних спільнот. Виявленні проблеми демонструють необхідність модернізації процесу фінансового забезпечення шляхом підвищення ефективності використання та формування обмежених бюджетних ресурсів, зміни пріоритетів бюджетної політики, реформування бюджетних відносин [1, с. 157].

Проблемні питання виконання місцевих бюджетів набули особливої актуальності під час війни, коли додалася головна очевидна потреба – перемогти. Це стосується в першу чергу допомоги армії, а також фінансування багатьох питань тилу: відновлення інфраструктури, допомога релокованому бізнесу, забезпечення поточних витрат, фінансування розвиткових проєктів та проєктів відновлення. Разом з тим, окремі місцеві бюджети втратили свою фінансову спроможність після повномасштабного відкритого вторгнення окупантів.

В деяких громадах скоротилось надходження ПДФО через зменшення ділової активності підприємств. Це пов'язано із проблемами в постачанні сировини, зменшенні обсягу замовлень і можливостей збуту, проблемами з логістикою, мобілізацією працівників до лав ЗСУ. Суттєвою є також втрата акцизу на пальне, часткова заборона продажу алкоголю, яка впливає на недоотримання акцизу з роздрібною торгівлю алкогольними напоями. Плани неподаткових платежів були не повністю виконанні, в зв'язку з тим, що до місцевих бюджетів не надходив адміністративний збір, багато реєстрів були закритими і повноцінно не надавались адміністративні послуги.

В контексті вищезазначеного неоціненною є роль децентралізованого місцевого самоврядування у відсічі повномасштабній агресії. Саме тому фінансова, адміністративна та інституційна підтримка спроможності громад повинна бути пріоритетною для державної політики. Найближчими до отримувачів адміністративних та бюджетних послуг є місцеві ради, на сьогодні вони займаються не тільки звичними для себе функціями, а й новими, невласними для них повноваженнями військового характеру (фінансовою підтримкою формування територіальної оборони, покриттям видатків з харчування та розміщення переселенців та ін.).

Вважаємо, що недопустимою є ситуація, за якої спроможність місцевого самоврядування скорочується. Необхідно підтримувати надбання однієї з найуспішніших за останній час реформ – відповідальне місцеве управління. Відтак, при формуванні нових державних політик та серед подальших законодавчих змін у найважчі за останні роки часи для держави важливою є підтримка місцевих бюджетів та рад.

Список використаних джерел

1. Далевська Т. Бюджетна децентралізація: передумови та напрями реалізації. *Світ фінансів*. 2016. № 1. С. 149-159.
2. Маршалок Т. Я., Маркуц Ю. І. Місцеві бюджети: який стан справ у регіонах? Вокс Україна: веб-сайт. URL: <https://voxukraine.org/mistsevi-byudzhety-yakuj-stan-sprav-u-regionah> (дата звернення: 16.04.2023).
3. Шулюк Б. С. Проблеми виконання місцевих бюджетів України. *Економіка і суспільство*. 2017. № 13. С. 1272-1276.